



**DRUŠTVO ZA RAZVOJ
SLOVENSKEGA PODEŽELJA**

6. SPP SLOVENSKI SLOVENIAN
PODEŽELSKI RURAL
PARLAMENT PARLIAMENT



Demografske
spremembe
na podeželju



Ženske
na podeželju

Turizem
na podeželju



Podeželski mozaiki:

GORENJSKA



Podeželski mozaiki: Gorenjska

Zbirka Podeželski mozaiki

Od oktobra do novembra 2025 so na Gorenjskem, Goriškem, v Jugovzhodni Sloveniji, na Koroškem, v Osrednji Sloveniji, Podravju, Pomurju, na Primorskem in Notranjskem ter v Savinjski in Zasavju potekala regijska srečanja. Na njih so deležniki razpravljali o priložnostih in izzivih podeželja v svojih lokalnih okoljih. Pregled stanja na posameznem območju in ugotovitve posvetov smo strnili v zbirko, ki jo sestavlja devet regijskih mozaikov

© 2026, Društvo za razvoj slovenskega podeželja

Uredila: Špela Stanonik

Pri zasnovi in izvedbi regijskega srečanja so sodelovali: prof. dr. Irma Slavič Potočnik, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo; mag. Tomaž Cunder; asist. – razisk. Sara Mikolič, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo; izr. prof. dr. Marko Koščak, Fakulteta za turizem Univerze v Mariboru; Barica Razpotnik, Statistični urad Republike Slovenije; Špela Stanonik, Razvojna agencija Sora d.o.o - LAS loškega pogorja; Nina Zupan, Regionalna razvojna agencija Gorenjske - LAS Gorenjska košarica za podeželje; Bojana Lukan, Razvojna agencija Zgornje Gorenjske - LAS Zgornje gorenjske – BOJA.

Vsebinska zasnova: Vesna Erhart

Fotografije: Jošt Gantar, Bojana Lukan, arhiv BSC

Kartografija: dr. Nejc Bobovnik, Tim Gregorčič, Miha Brvar

Zasnova infografike: Miha Brvar, Monja Šebela Blatnik, Manja Jakopič

Jezikovni pregled: poučevanje in inštruiranje, Irena Hodnik s.p.

Oblikovanje, prelom in priprava za tisk: JAdesign – Alenka Planinc Kuhar s.p.

Izdajatelj: Društvo za razvoj slovenskega podeželja

Leto izida: Dol pri Ljubljani, 2026

Izdaja: 1. izdaja

Format spletne izdaje: PDF

Spletna lokacija: <http://www.drustvo-podezelje.si/>

Pripravo podeželskih mozaikov sta finančno podprla Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter HUD sklad Univerze v Ljubljani.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 292125955

ISBN 978-961-97609-0-1 (PDF)



»Ovrednotenje vsakodnevnih ženskih opravil – tudi tistih samoumevnih, ki se jih dnevno ne opazi, opazi pa se, če niso opravljena.«

»Medgeneracijska pomoč na podeželju je živa.«

»Potrebno bi bilo razširiti nabor dopolnilnih dejavnosti na kmetiji na nabor dopolnilnih dejavnosti na podeželju, da bi te vključevale tudi socialno-varstvene storitve, ...«

»Osebe, ki se ukvarjajo s turizmom, potrebujejo svetovalno telo, podobno kot je za podjetnike SPOT točka.«



Vloga Društva za razvoj slovenskega podeželja pri razvoju podeželja

ROMAN MEDVED

Društvo za razvoj slovenskega podeželja že več kot dve desetletji pomembno soustvarja prostor sodelovanja, povezovanja in skupnega razmisleka o prihodnosti slovenskega podeželja. Nastalo je iz potrebe po močnejšem glasu ljudi in organizacij, ki živijo in delujejo na podeželju, ter iz zavedanja, da razvoj ne nastaja sam od sebe, temveč je rezultat usklajenega dela, znanja in vizije. V tem času je društvo preraslo v prepoznavno nacionalno mrežo, ki povezuje lokalne akcijske skupine, strokovnjake, institucije in posameznike, ki jim je skupen cilj trajnosten in uravnotežen razvoj podeželskih območij. Vloga društva presega zgolj povezovanje, saj deluje kot most med lokalnim okoljem in državnimi ter evropskimi politikami. S prenosom znanja, izmenjavo dobrih praks ter aktivnim sodelovanjem pri oblikovanju razvojnih usmeritev prispeva k temu, da glas podeželja ostaja slišan in upoštevan. Pomemben del delovanja predstavlja tudi organizacija strokovnih dogodkov, izobraževanj in razprav, kjer se srečujejo različni pogledi in izkušnje, kar pogloblja razumevanje razvojnih izzivov in odpira nove priložnosti za sodelovanje. Slovenski podeželski parlament je eden ključnih izrazov tega poslanstva. V okviru že 6. slovenskega podeželskega parlamenta smo in bomo skupaj z lokalnimi deležniki odpirali ključna vprašanja razvoja podeželja, izmenjevali izkušnje ter iskali rešitve za izzive, ki so skupni različnim podeželskim okoljem. Ob pogledu na prehojeno pot je jasno, da je društvo pomembno prispevalo k večji povezanosti, prepoznavnosti in razvojnemu napredku slovenskega podeželja. Hkrati pa ostajamo usmerjeni v prihodnost, kjer bodo izzivi zahtevali še več inovativnosti, prilagodljivosti in poguma, predvsem pa ohranjanje skupnega cilja – živahnega, odpornega in vključujočega slovenskega podeželja.



Spoštovani!

Namen podeželskih parlamentov je krepiti glas podeželskih skupnosti ter jim omogočiti učinkovitejše sodelovanje pri reševanju izzivov lokalnega okolja in oblikovanju razvojnih usmeritev. Podeželski parlamenti predstavljajo prostor povezovanja javnega, zasebnega in civilnega sektorja ter spodbujajo sodelovanje za trajnostni razvoj. Šesti slovenski podeželski parlament je rezultat večletnih priprav in devetih regijskih srečanj v letu 2025, ki so zbrala predloge, izzive in potrebe lokalnih okolij ter jih prenesla v nacionalno razpravo kot podlago za skupne, utemeljene rešitve razvoja podeželja. Obravnavan je bil širok nabor izzivov, od lokalne samooskrbe, konfliktov na podeželju, storitev, stanovanjske problematike, demografije, vloge mladih in žensk, do turizma in kulturne dediščine. Pomembno vlogo pri tem imajo lokalne akcijske skupine (LAS-i) kot raznolike podeželske mreže, ki povezujejo več kot 2300 članov in že desetletje izvajajo razvoj, ki ga vodi skupnost (LEADER/CLLD), ter naslavlajo ključne izzive in potencialne podeželja. Pod okriljem Društva za razvoj slovenskega podeželja, ob sodelovanju vseh LAS-ov, raziskovalcev, stroke in lokalnih skupnosti, vam je uspelo povezati raznolike deležnike. Lokalnim prebivalcem, kmetom, podjetnikom in društvom ste omogočili izmenjavo mnenj, znanj ter predstavitev svojih potreb, s čimer parlament krepi odprt dialog med prebivalci in odločevalci ter spodbuja občutek soustvarjanja razvojnih politik. Generacijska prenova postaja ključni strateški izziv za zagotavljanje dolgoročne konkurenčnosti, prehranske varnosti in vitalnosti podeželja, izzivi pa so vedno bolj več sektorski, kar zahteva tesno usklajenost različnih politik ter iskanje sinergij. Zato Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano podpira slovenski podeželski parlament kot pomembno platformo, ki združuje različne glasove s terena, povezuje sektorje ter omogoča oblikovanje premišljenih predlogov za razvojne politike, ki so bolj pravične, izvedljive in odporne na prihodnje izzive.

Ljubljana, junij 2026

Mateja Čalušič

ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano



Kako so nastajali podeželski mozaiki?

IRMA POTOČNIK SLAVIČ IN TOMAŽ CUNDER

Potrebe zahtevajo javno komunikacijo. Prebivalci podeželja, razvojniki in odločevalci ter raziskovalci soglašajo, da se sodobno slovensko podeželje sooča s čedalje večjo dvojnostjo:

- na eni strani z intenzivnimi in zgoščenimi pritiski na dostopnem podeželju, z novimi okoliščinami, ki jih prinašajo digitalizacija, deglobalizacija, prebivalstvena in socialna preobrazba, s privlačnostmi, ki generirajo povečano povpraševanje po podeželskih virih ter
- na drugi strani s procesi in učinki odseljevanja, manjše gospodarske moči, pospešenega staranja prebivalstva, izgubljanja osnovnih storitev in posledično povečano neprivlačnostjo podeželja.

V takšnih razmerah se nakazuje potreba po javni komunikaciji med akterji, prepoznanimi deležniki, raziskovalci in zainteresiranimi javnostmi, kar je možno udeležati s t. im. podeželskimi parlamenti. Tako smo skupaj razmišljali o krovnih tematiki (prebivalstvene in socialne spremembe), razpravljali v vključujočih fokusnih skupinah (kaj, kdo, kje, kako, zakaj), o formatu (najprej regijska srečanja, da prepoznamo dejanske potrebe na »terenu«, nato nacionalno srečanje) in ciljih.

Od dogodka k procesu. Ko smo novembra 2024 razmišljali, kakšen naj bo 6. Slovenski podeželski parlament, se je iz možganske nevihte članov Društva za razvoj slovenskega podeželja v Domu na Svetini razvila pomembna odločitev: naš cilj ne bo le izvedba enkratnega dogodka. Priprava na 6. Slovenski podeželski parlament je zato zasnovana kot razvojni proces, temelječ na pristopu od spodaj navzgor, saj s celovitim in mrežnim vključevanjem relevantnih deležnikov in akterjev v lokalnih in regionalnih podeželskih okoljih in skupnostih, sooblikujemo inovativen, ciljno naravnan, medgeneracijsko usklajen trajnostni razvoj slovenskega podeželja. V organizacijskem smislu smo se naslonili na mrežo lokalnih akcijskih skupin, ki so se povezale v devet »regij«. Le-te so skupaj prepoznale 3-4 fokusne tematike, določile format dogodka (uvodni razmislek in poldnevna delavnica z več tematskimi omizji) in izpostavile regionalne poudarke pri izbranih tematikah.

Skupaj zmoremo. Zaradi čedalje večjih razvojnih neskladij na podeželju, ki jih hkrati vzrokujejo in tudi generirajo prebivalstvene in socialne spremembe, zaznavamo zmanjšano participacijo prebivalcev podeželja in javno izraženo nemoč podeželanov. S procesom participativnega podeželskega parlamenta želimo okrepiti komunikacijo med akterji in deležniki na podeželju, razvojniki na podeželju, oblikovalci politik in odločevalci ter raziskovalci podeželja (tudi s pomočjo HUD sklada Univerze v Ljubljani: le-ta podpira projekte, ki rešujejo pereče družbene izzive, in



potekajo v sodelovanju s ciljnimi skupinami in drugimi neakadetskimi deležniki). Tako smo skupaj sooblikovali angažiran, ciljno usmerjen in vključujoč proces, ki je preko devetih regijskih srečanj potekal od marca do novembra 2025, ter se nadaljuje z aktivnostmi, ki bodo rezultirale v 6. Slovenski podeželski parlament (junija 2026) in se bo nadgrajeval tudi v prihodnje.

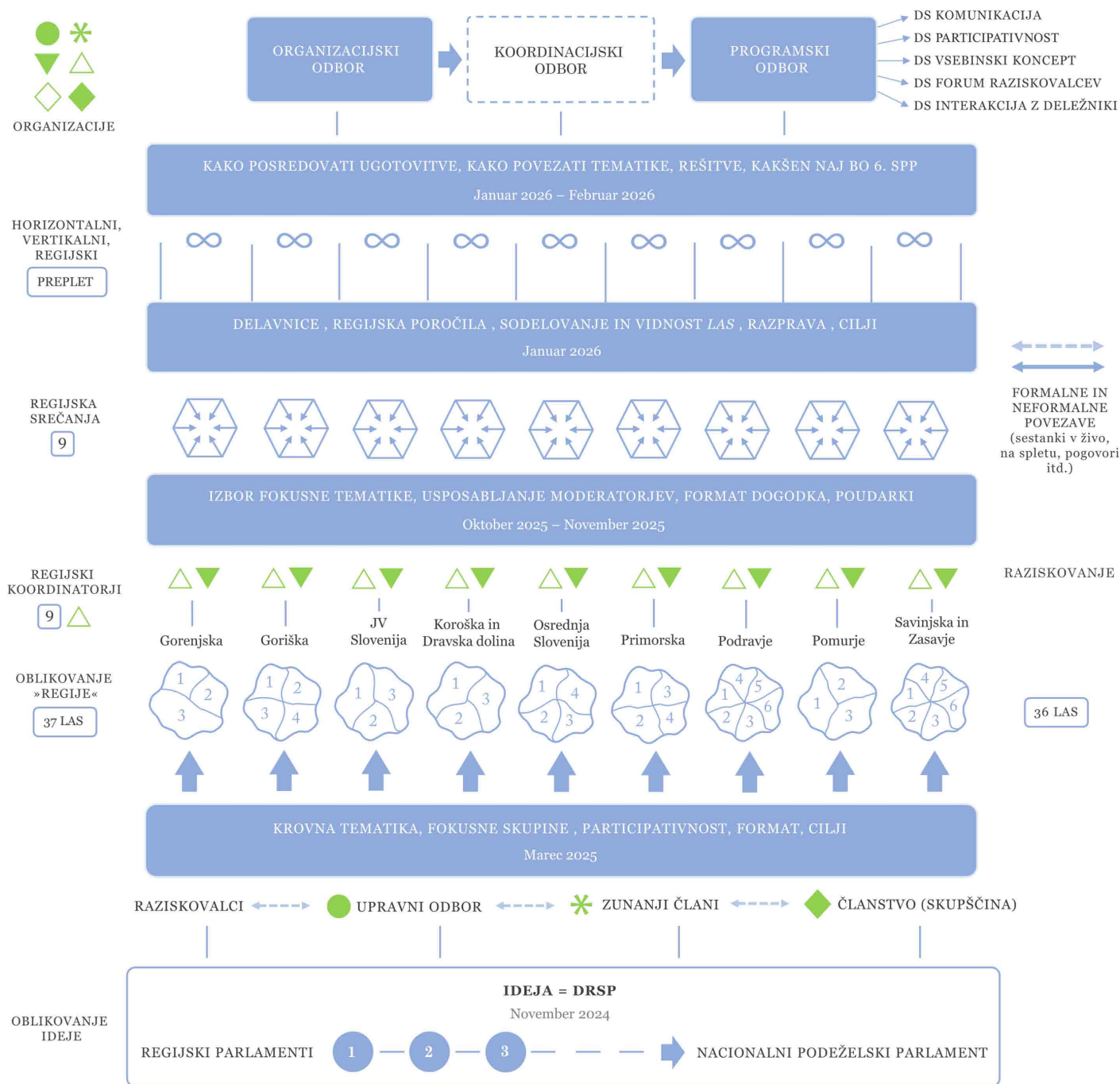
Medsebojno opolnomočenje. Dodana vrednost vključujočega razvojnega procesa je v dejstvu, da (ne)formalno omogočamo več vrst učenja, ki pripomorejo k večjemu družbenemu učinku našega razvojnega prizadevanja. Raznovrstni deležniki in akterji, projektni partnerji, lokalni prebivalci, raziskovalci ipd. so z aktivnim učenjem kontinuirano vključeni v proces. Različne aktivnosti spodbujajo vzajemno učenje med udeleženci, z aktivnim vključevanjem ustanov pa tudi organizacijsko učenje kot proces ustvarjanja, ohranjanja in prenosa znanja znotraj organizacije, pa tudi izven organizacije v povezavi z njenimi funkcijami in načinom dela. Podeželska območja (skupaj z akterji, aktivnostmi in ustanovami) na lokalni in regionalni ravni sodelujejo pri izkustvenem učenju kot procesu učenja skozi izkušnjo, ki ga lahko v procesu 6. Slovenskega podeželskega parlamenta opredelimo kot »učenje z razmišljanjem o delovanju«. Vsi, ki so bili vključeni v procese učenja, so se udeležili usposabljanja, kontinuirano so potekali pogovori med regijskimi koordinatorji in raziskovalci. Otipljivi rezultati so: delavnice, regijska srečanja, povečana vidnost in sodelovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami, udeleženci so se aktivno vključili v razprave, artikulirali so razvojne cilje, h katerim stremijo.

Podeželska mreža. V procesu priprave na 6. Slovenski podeželski parlament smo prepoznavali, komunicirali in ozaveščali o inovativnih in primernih rešitvah za prepoznane probleme in ovire slovenskega podeželja. Sledil je naslednji sklop vprašanj: kako posredovati ugotovitve, kako povezati tematike, katere rešitve so primerne za raznolika podeželska območja in skupnosti, kakšen naj bo slovenski podeželski parlament? V procesu priprave smo prepoznali številne posameznike in organizacije, ki jih povezuje organizacijski in programski odbor koordinirano vključujeta v naslednjo fazo, tj. dvodnevno srečanje v Ilirski Bistrici.

Pričujoči **podeželski mozaiki** so hkrati osebna izkaznica, zgoščen čebelnjak predstav, želja, idej, potreb in ciljev podeželskih »regij« v Sloveniji. Bogato gradivo je s pristopom od spodaj navzgor oblikovala raznolika podeželska mreža, ki je v razvojnem procesu sodelovala, se medsebojno učila in opolnomočila. Na ta način javno komunicira z akterji in deležniki, pripravljavci politik in odločevalci, razvojniki in raziskovalci ter drugimi zainteresiranimi javnostmi na podeželju in v celotni slovenski družbi.



PROCES PRIPRAVE NA SLOVENSKI PODEŽELSKI PARLAMENT



Zasnova: Irma Potočnik Slavič; Izdelava: Monja Šebela Blatnik; Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.



Gorenjska

Ko pomislimo na Gorenjsko, si najprej predstavljamo razgiban relief, kjer se srečamo s prepletom gora, hribov, dolin, rek in jezer. Prav ta pestrost jo uvršča med najbolj prepoznavne slovenske pokrajine. Izstopa predvsem po svojih naravnih lepotah, ki ustvarjajo njeno značilno in privlačno podobo. Poleg tega se ponaša tudi z bogato kulturno dediščino, ki se odraža v tradiciji, arhitekturi in načinu življenja tamkajšnjih ljudi. Zaradi visoke stopnje razvitosti in dobro ohranjenega naravnega prostora predstavlja izjemno kakovostno bivalno okolje, ki se kljub temu sooča z negativnimi demografskimi trendi. Kljub prisotnosti nekaterih večjih, gospodarsko razvitih in gosto poseljenih urbanih središč, prevladuje podeželje z značilno razpršeno poselitvijo. Kmetijstvo ostaja pomembna gospodarska panoga, ne le s stališča samooskrbe, temveč tudi ohranjanja naravne in tradicionalne kulturne krajine. Izjemno pomembno in izstopajočo vlogo v regiji ima tudi turizem, ki hkrati predstavlja velik izziv, predvsem z vidika njegovega upravljanja in ohranjanja ravnotežja med razvojem in varovanjem prostora. Te izzive moramo pretvoriti v priložnosti za nadaljnji razvoj trajnostnega, butičnega in zelenega turizma. Cilj nam mora biti spodbujanje pridelave in predelave lokalne hrane, kratkih dobavnih verig in dodatnega razvoja dopolnilnih dejavnosti. Posebno pozornost moramo nameniti izkoriščanju obnovljivih virov energije in digitalizaciji. S povezovanjem priložnosti, sodelovanjem, medsebojno izmenjavo ter nadgrajevanjem obstoječega znanja si moramo prizadevati, da bo gorenjsko podeželje še bolj dostopno, živahno, zdravo in privlačno za vse generacije.

Špela Stanonik

koordinatorka gorenjske regije,
LAS loškega pogorja



O podeželskih parlamentih

GORAN ŠOSTER

Prva pobuda za organizacijo podeželskega parlamenta je bila podana leta 1989 na Švedskem. Uspešna praksa spodbujanja revitalizacije podeželja se je po letu 2000 razširila v Estonijo in Finsko, v naslednjem desetletju pa še v države srednje Evrope in naprej. Do danes se je tovrsten način organizirane razprave o izzivih podeželja razširil v skoraj 20 evropskih držav. Slovenci smo se pridružili iniciativi podeželskih parlamentov leta 2011, ob 20. obletnici osamosvojitve. Doslej smo v Sloveniji izvedli 5 podeželskih parlamentov v obliki dvodnevni srečanj različnih interesnih skupin, organizacij in posameznikov. O pomembnosti zborovanj v obliki podeželskih parlamentov priča številčnost in raznolikost udeležencev, med katerimi so vsakič tudi ministri, poslanci, univerzitetni profesorji, voditelji uglednih organizacij in združenj, nemalokrat tudi predsedniki držav.

Številne stanovske organizacije in združenja si prizadevajo vplivati na oblikovanje politik. V Evropi je to pomembno zlasti v prehodih med programskimi obdobji. Medtem ko stanovska združenja odločno branijo kmečke in naravovarstvene interese, se preko podeželskih parlamentov vključujejo v razpravo tudi drugi zagovorniki, ki si prizadevajo k celostnemu razvoju podeželja. Združeni lahko dosežejo veliko več kot z razdrobljenim, nepovezanim delovanjem. V zadnjem desetletju postajajo lokalne akcijske skupine, ki delujejo v programu razvoja podeželja LEADER, pomemben nosilec pobud za celostni razvoj podeželja. Podeželski parlamenti ponujajo prostor za združevanje tovrstnih pobud na zborovanjih z izrazitim političnim, vendar nestrankarskim motivom v prizadevanju za skupne cilje. Zaradi vključevanja širokega kroga ljudi in organizacij so podeželski parlamenti postali pomemben socialni partner nekaterim institucijam na nacionalni ravni in ravni Evropske Unije. Na dnevni red uvrščajo vsa aktualna vprašanja, ki so pomembna za prebivalce podeželja. Razprave v okviru podeželskih parlamentov pogosto prinašajo odgovore na aktualna vprašanja in predlagajo dolgoročne usmeritve za razvoj podeželja.

Družbeni procesi, ki se odvijajo med organizacijo podeželskih parlamentov, so blaga oblika družbenega boja, vendar brez izrazitih protagonistov. Podeželski parlamenti združujejo predstavnike različnih družbenih skupin – od malih kmetov, intelektualcev in prebivalcev podeželskih območij do delavcev, podjetnikov, mladih, odraslih in starejših. Posamezne vloge in interesi se prepletajo, medtem ko se pogledi različnih družbenih skupin pogosto razlikujejo in so nemalokrat tudi konfliktni. Ob soočanju različnih pogledov na podeželje se konflikti blažijo, odločevalcem pa se ponujajo konstruktivnejši načini njihovega razreševanja. Popolnega soglasja seveda ni možno doseči pri vseh odprtih vprašanjih, zato se je treba zavedati, da gre za dolgotrajen proces. Podeželski parlamenti predstavljajo inovativen način oblikovanja širšega soglasja o politikah razvoja podeželja na nacionalni in evropski ravni ter krepijo glas civilne družbe v prizadevanjih za trajnostni in celostni razvoj podeželja. Nimajo enotne oblike – razlikujejo se po



številčnosti, pogostosti, trajanju in organizacijskih pristopih, njihove vsebine pa ostajajo večinoma podobne. Razprave v okviru podeželskih parlamentov pogosto ponudijo odgovore na odprta vprašanja in rešitve nekaterih problemov.

V večini primerov potekajo podeželski parlamenti dva ali tri dni v obliki zborovanj. Na njih se zberejo zainteresirani posamezniki, predstavniki različnih interesnih skupin in ugledni politiki, vse pogosteje tudi raziskovalci, ki se ukvarjajo s podeželjem. V podeželskih parlamentih se odraža narava organizacij, ki dajejo pobudo za tovrstna zborovanja. V njih se zbirajo ljudje iz podeželja ne glede na versko, politično ali razredno pripadnost. Zahteve podeželskih parlamentov presegajo ozke interese kmečkih sindikatov in različnih regionalnih, nacionalnih in evropskih kmečkih združenj. Bolj kot razredno ali stanovsko pozicioniranje prevladuje zastopanje teritorialnih interesov, ki se odzivajo na izzive globalne družbe. Podeželske mreže in pobudniki podeželskih parlamentov predstavljajo pomemben del novih družbenih gibanj, ki postajajo vse bolj prisotna tako v podeželskih kot v urbanih okoljih. Tudi vse pogostejše spontane civilne iniciative in pobude, organizirane v mreže, si prizadevajo za interese podeželja. Podeželski parlamenti postajajo prostor za izražanje teh pobud na zborovanjih z izrazitim političnim motivom, katerih cilj je vplivanje na izboljšanje pogojev za življenje in delo na podeželju. Sporočila zborovanj segajo preko medijev na oblikovanje javnega mnenja, preko deklaracij in resolucij pa trkajo na vrata državnih institucij. Podeželski parlamenti opozarjajo na ključne izzive lokalnih območij in prispevajo k njihovem razreševanju po načelu »od spodaj – navzgor«, ki poteka od lokalne preko regionalne in nacionalne do evropski ravni odločanja.



Prebivalstvene in socialne spremembe na podeželju

TOMAŽ CUNDER

Tako slovensko podeželje kot tudi podeželje v regiji Gorenjska se v zadnjih desetletjih soočata z intenzivnimi prebivalstvenimi in socialnimi spremembami. To velja še posebej za obdobje po vstopu Slovenije v EU, ko so hitre strukturne, tehnološke in ekonomske spremembe povzročile, da se je pomen dveh prostorsko najbolj izpostavljenih gospodarskih dejavnosti na podeželju - kmetijstva in gozdarstva - pomembno spremenil. Današnja podoba slovenskega podeželja niti približno ne ustreza več nekdanji arhaični podobi pretežno agrarne pokrajine. Socialna in predvsem zaposlitvena razslojenost prebivalstva se je izrazito povečala, kar se kaže v stalnem zmanjševanju števila in deleža kmečkega prebivalstva in vedno večji prevladi nekmečkega prebivalstva.

S prostorsko-regionalnega vidika je za slovensko podeželje značilno, da se dinamika prebivalstvenih in socialnih sprememb zelo razlikuje po posameznih območjih. Na različno dinamiko vplivajo tako hitrost in vztrajnost procesov prestrukturiranja kot tudi njihova celovitost in soodvisnost. Gorenjska regija v tem pogledu ni izjema, glede na posamezne prebivalstvene in socialne kazalnike celo odstopa od povprečij drugih regij in slovenskega povprečja.

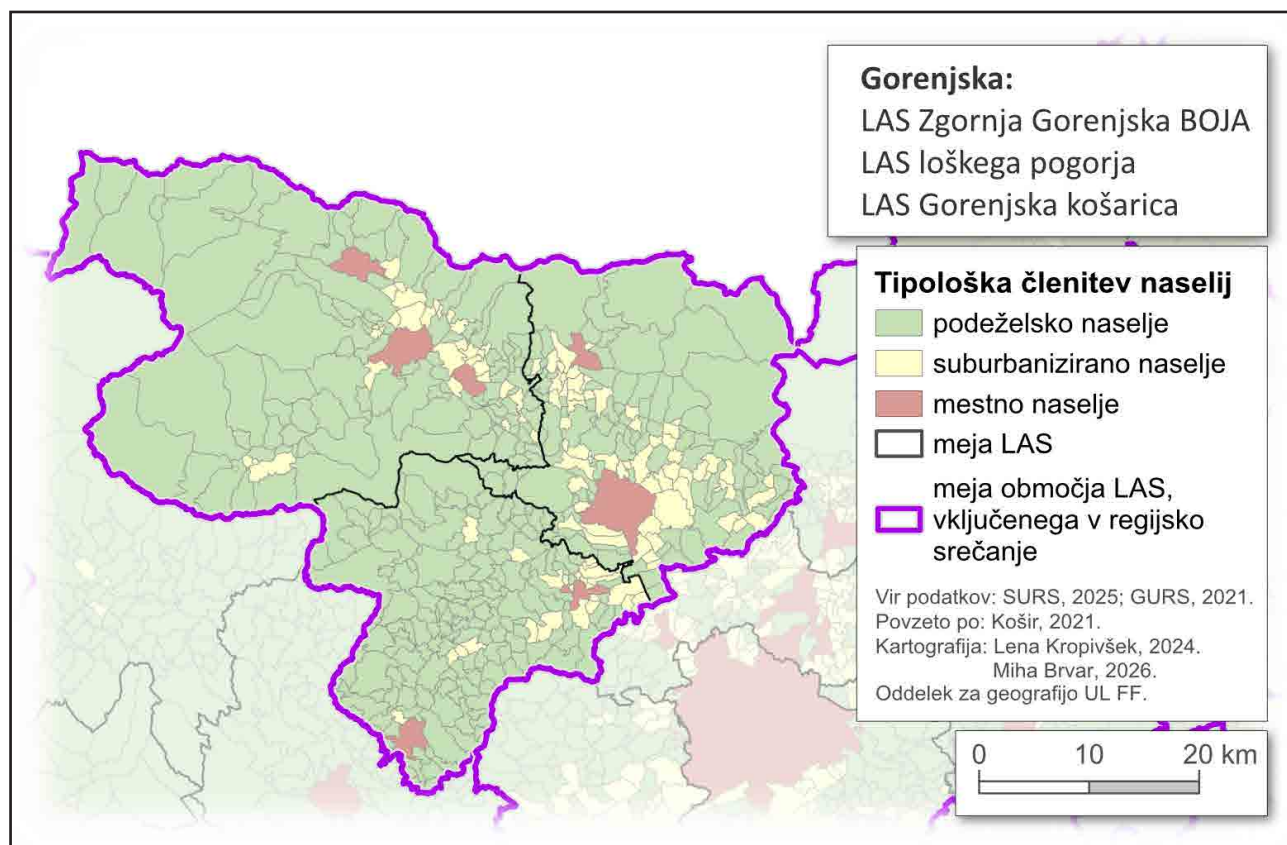
Geografske značilnosti regije Gorenjska

Območje Gorenjske, v okviru katerega je bilo organizirano in izvedeno regionalno srečanje, se glede na uradno opredelitev, objavljeno v Regionalnem razvojnem programu Gorenjske 2021-2027 (BSC 2022), prostorsko v celoti ujema s statistično Gorenjsko razvojno regijo. Zavzema severozahodni del Slovenije, glede na naravnogeografske razmere pa ga lahko opredelimo kot alpsko in predalpsko regijo. Pretežno razgiban relief vpliva na to, da se kar 40 % regije nahaja nad 1000 metri nadmorske višine. Več kot 2/3 območja regije predstavlja gorski svet (visokogorje Julijskih Alp, Karavank in Kamniško Savinjskih Alp ter sredogorje Škofjeloškega hribovja), preostala tretjina pa osrednji ravninski del, ki je del Ljubljanske kotline.

Z vidika rabe zemljišč prevladujejo gozdovi, medtem ko le slabih 20 % predstavljajo kmetijska zemljišča. 44,3 % površine območja regije je vključenih v območja NATURE 2000 in skoraj 25 % v zavarovana območja narave, vključno s Triglavskim narodnim parkom kot najpomembnejšim in najobsežnejšim. Regija je prometno dobro dostopna, saj skozi njo potekata deseti evropski avtocestni in železniški koridor, na njenem območju pa se nahaja tudi osrednje slovensko letališče za potniški in tovorni promet. Z 2.137 km² oziroma 10,5 % površine države je Gorenjska šesta največja slovenska statistična regija.



Po klasifikaciji OECD, ki opredeljuje podeželje na osnovi gostote poselitve, se Gorenjska uvršča med zmerno podeželske regije. Z vidika usmerjanja razvoja podeželja se v okviru pobude LEADER/CLLD kot podeželsko območje obravnavajo vsa naselja z manj kot 10.000 prebivalci. V primeru Gorenjske regije se lahko aktivnosti pobude LEADER/CLLD izvajajo v vseh naseljih treh LAS, razen v Kranju, na Jesenicah in v Škofji Loki. Po podrobnejši tipološki členitvi na ravni naselij, ki upošteva več kriterijev (poleg gostote poselitve še indeks spreminjanja prebivalstva, delež kmečkega prebivalstva in stopnjo središčnosti naselij), je očitno, da tudi na območju regije Gorenjska še vedno prevladujejo podeželska naselja. Podobno kot v ostali Sloveniji pa je tudi na Gorenjskem prisoten razmeroma hiter in intenziven proces spreminjanja dela podeželskih naselij v suburbanizirana, predvsem v okolici večjih mestnih naselij.



Slika 1: Predstavitev območja regije Gorenjska in tipološke členitve naselij.

Prebivalstvene spremembe

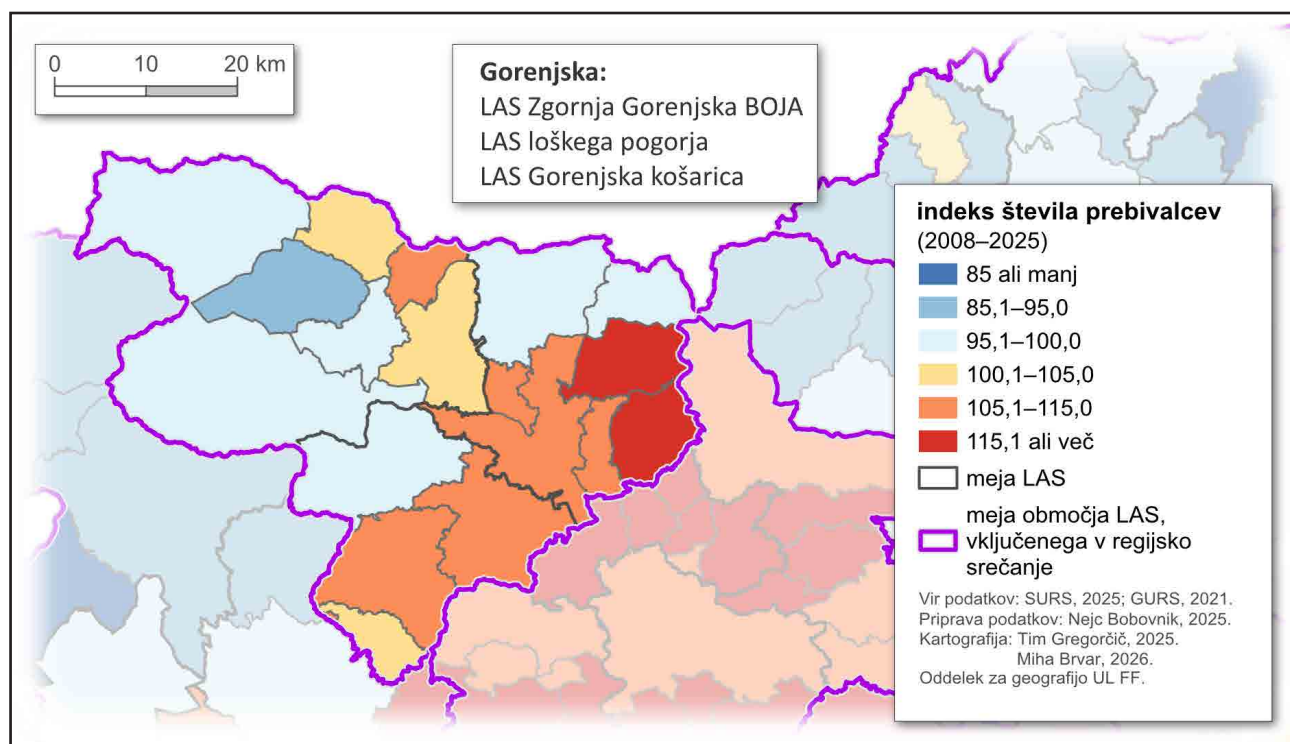
Na območju regije Gorenjska je v letu 2025 živel nekaj manj kot 210.000 prebivalcev ali skoraj 10 % vsega prebivalstva v Sloveniji. Po številu prebivalstva se regija uvršča na četrto mesto med dvanajstimi razvojnimi regijami. Iz indeksa gibanja števila prebivalstva je razvidno, da se je prebivalstvo na območju celotne Gorenjske v obdobju 2008–2025 povečalo za skoraj 5000 ali za 5,2 %. Predvsem na račun regijskega središča Kranj je bil porast največji na območju LAS Gorenjska košarica za podeželje, najmanjši pa na območju LAS Zgornja Gorenjska BOJA, kjer je praktično stagniralo oziroma poraslo za zgolj 0,9 %. Z regionalnega vidika je značilno, da se število prebivalstva veliko hitreje povečuje v osrednjem, ravninskem delu regije, predvsem v širšem pasu gorenjskega kraka avtocestnega križa.



Preglednica 1: Regija Gorenjska - število prebivalcev v obdobju 2008–2025.

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS Zgornja Gorenjska - BOJA	67.131	66.525	100,9
LAS loškega pogorja	43.384	41.483	104,6
LAS Gorenjska košarica za podeželje	99.406	93.246	106,6
skupaj Gorenjska	209.921	201.254	104,3
skupaj Slovenija	2.130.850	2.025.866	105,2

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025



Slika 2: Regija Gorenjska - gibanje števila prebivalstva v obdobju 2008–2025 (po občinah).

Od skupno 18 občin, ki upravno administrativno sestavljajo regijo Gorenjska, jih je v navedenem obdobju 11 ali dobrih 60 % zabeležilo pozitivno prebivalstveno rast. Največ, za več kot 15 %, je prebivalstvo poraslo v občinah Preddvor in Cerklje na Gorenjskem. Nasprotno je v sedmih občinah, ki se pretežno nahajajo na obrobju regije, prebivalstvo zmeroma upadlo – v večini od njih za manj kot 5 %. Izjemo predstavlja občina Gorje, kjer se je v navedenem obdobju prebivalstvo zmanjšalo za 5,3 %.



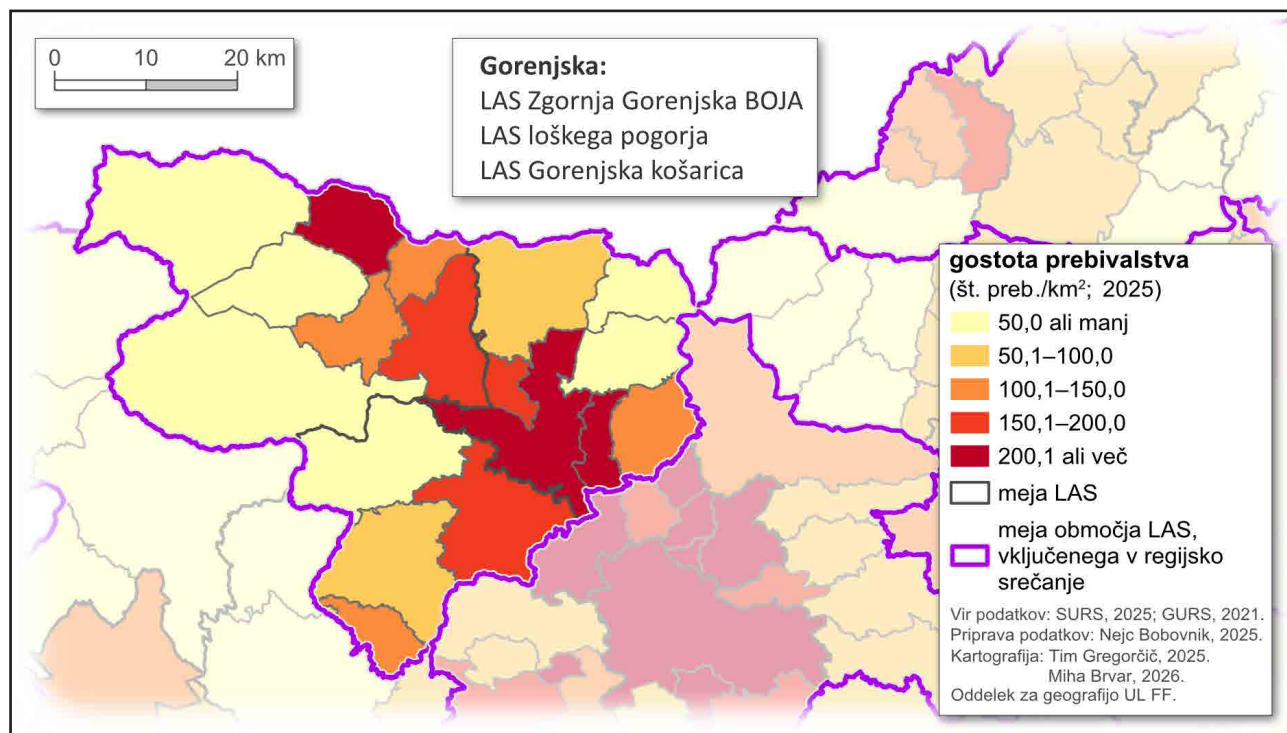
Gostota poselitve

S 105,1 prebivalca na km² Slovenija sodi v krog evropskih držav z redkejšo poselitvijo. Za regijo Gorenjska pa je značilna še manjša gostota prebivalstva, saj na km² živi sedem prebivalcev manj kot znaša slovensko povprečje. Z vidika celotne regije je značilen tudi izrazito neenakomeren poselitveni vzorec. Izstopa predvsem območje LAS Gorenjska košarica za podeželje, kjer v povprečju živi preko 160 prebivalcev na km², kar je skoraj 100 prebivalcev več kot npr. na območju LAS Zgornja Gorenjska - BOJA.

Preglednica 2: Regija Gorenjska - povprečno število prebivalcev na km².

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS Zgornja Gorenjska - BOJA	66,1	65,5	100,9
LAS loškega pogorja	84,7	81,0	104,6
LAS Gorenjska košarica za podeželje	163,5	153,4	106,6
skupaj Gorenjska	98,3	94,2	104,3
skupaj Slovenija	105,1	99,9	105,2

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025

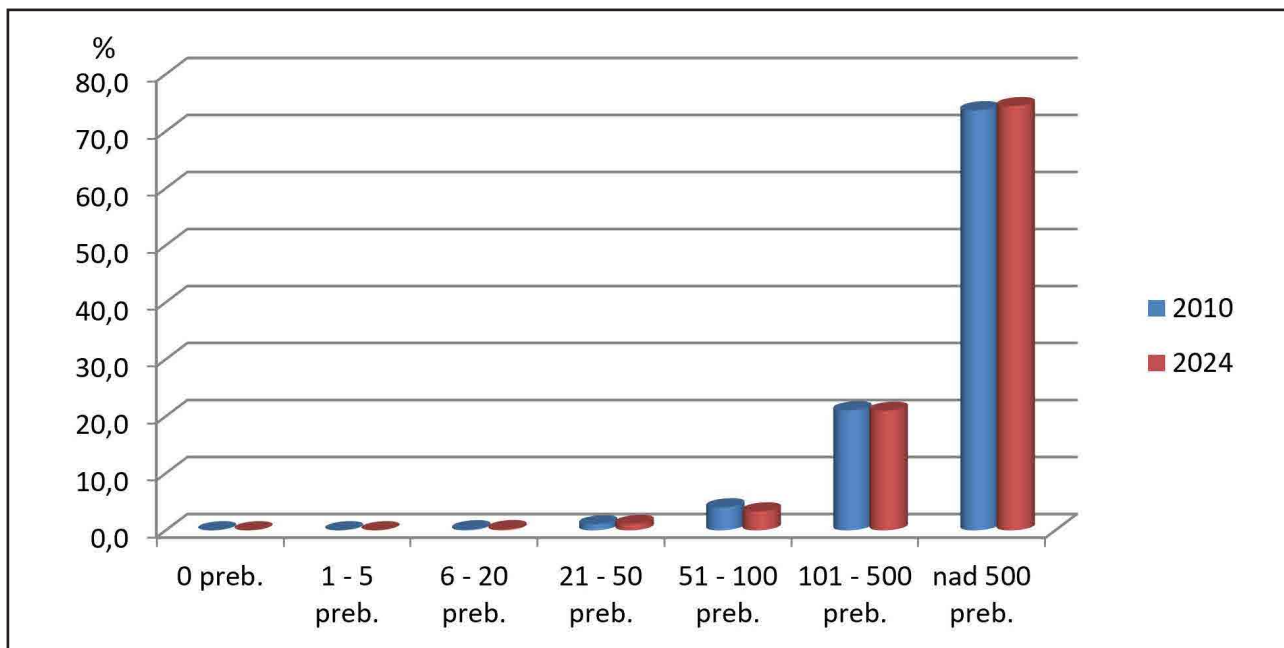


Slika 3: Regija Gorenjska - gostota poselitve (po občinah).

Še veliko večja neenakomernost poselitve se kaže na občinski ravni. Izstopajo predvsem občine v osrednjem, ravninskem delu regije (Kranj, Šenčur) s 380 oziroma 222 prebivalci na km². Med nadpovprečno gosto naseljene občine sodi tudi občina Jesenice (z gostoto 288 prebivalcev na km²). Nasprotno pa se reliefno bolj razgibane občine na zahodnem in vzhodnem obrobju regije (Kranjska Gora, Gorje, Bohinj, Železniki ter Jezersko in Preddvor) soočajo z veliko redkejšo poselitvijo, kjer število ne presega 50 prebivalcev na km².

Značilnosti poselitve

V regiji Gorenjska se v okviru 18 občin nahaja 468 naselij. Tako kot v ostalih regijah se tudi v regiji Gorenjska prebivalstveno najhitreje povečujejo naselja, ki imajo več kot 500 prebivalcev.



Slika 4: Regija Gorenjska - delež prebivalstva (%), ki živi v določeni velikostni kategoriji naselij.

Na območju regije Gorenjska že več kot 70 % prebivalcev živi v naseljih z več kot 500 prebivalci, še nadaljnjih 20 % pa v naseljih velikostnega razreda 101 - 500 prebivalcev. Strukturne spremembe so najbolj izrazite na suburbaniziranih območjih Mestne občine Kranj, v okviru katere živi več kot četrtnina vsega prebivalstva regije Gorenjska, kot tudi na območju drugih subregionalnih središč (Škofja Loka, Jesenice, Radovljica).

Starostna struktura

Staranje prebivalstva je hkrati dejstvo in proces, s katerim se sooča velika večina gospodarsko razvitih držav. Slovenija pri tem ni izjema, saj naša država sodi v krog držav, kjer se prebivalstvo najhitreje stara. Regija Gorenjska v tem pogledu ne predstavlja nobene izjeme, saj je njena starostna struktura samo malenkostno boljša od slovenskega povprečja. Z vidika povprečne starosti (45,6 let) nekoliko odstopa območje LAS Zgornja Gorenjska – BOJA.

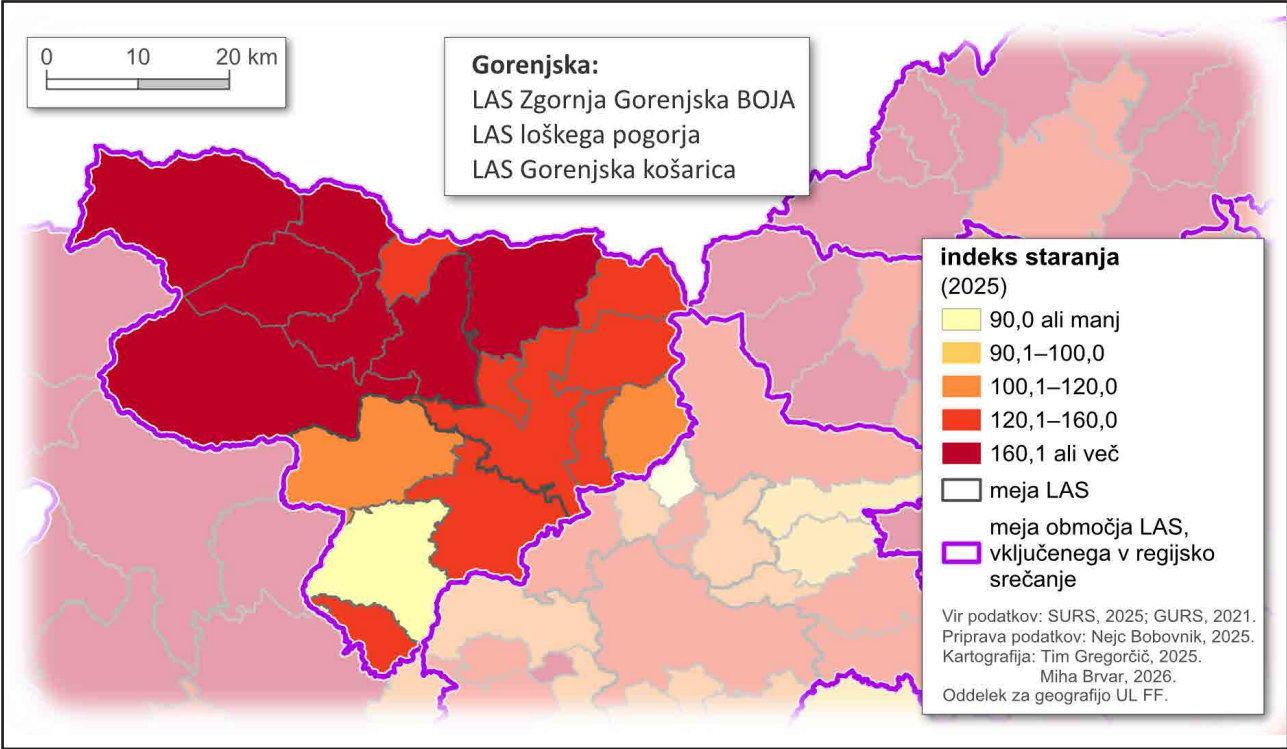
Preglednica 3: Regija Gorenjska - povprečna starost prebivalstva.

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS Zgornja Gorenjska - BOJA	45,6	41,8	109,1
LAS loškega pogorja	42,3	38,8	109,0
LAS Gorenjska košarica za podeželje	43,7	40,3	108,4
skupaj Gorenjska	44,0	40,5	108,6
skupaj Slovenija	44,4	41,1	108,0

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025



Slabšanje starostne strukture prebivalstva se odraža tudi v drugih prebivalstvenih kazalnikih. Indeks staranja (razmerje med prebivalstvom, starim več kot 64 let, in prebivalstvom, starim manj kot 15 let) kaže na še slabšo in manj perspektivno prebivalstveno sliko. Značilno je, da se severozahodni del regije Gorenjska izrazito razlikuje od jugovzhodnega dela, kjer je predvsem na suburbaniziranih območjih bolj izrazita prebivalstvena dinamika. Nekoliko bolj ugodno stanje izkazuje le občina Gorenja vas - Poljane.



Slika 5: Regija Gorenjska - indeks staranja prebivalstva (po občinah).

Posredni kazalec staranja prebivalstva je tudi koeficient starostne odvisnosti, ki prikazuje razmerje med številom starejših prebivalcev (nad 65 let) in številom delovno aktivnega prebivalstva med 15 in 64 letom. Vrednost na ravni celotne regije Gorenjska ne odstopa bistveno od slovenskega povprečja, značilno pa je, da se ta kazalnik delovne vitalnosti prebivalstva kar precej razlikuje med posameznimi območji LAS. Od povprečja predvsem odstopa območje LAS Zgornja Gorenjska - BOJA, kjer se je koeficient starostne odvisnosti v časovnem obdobju 2008–2025 tudi najbolj poslabšal.

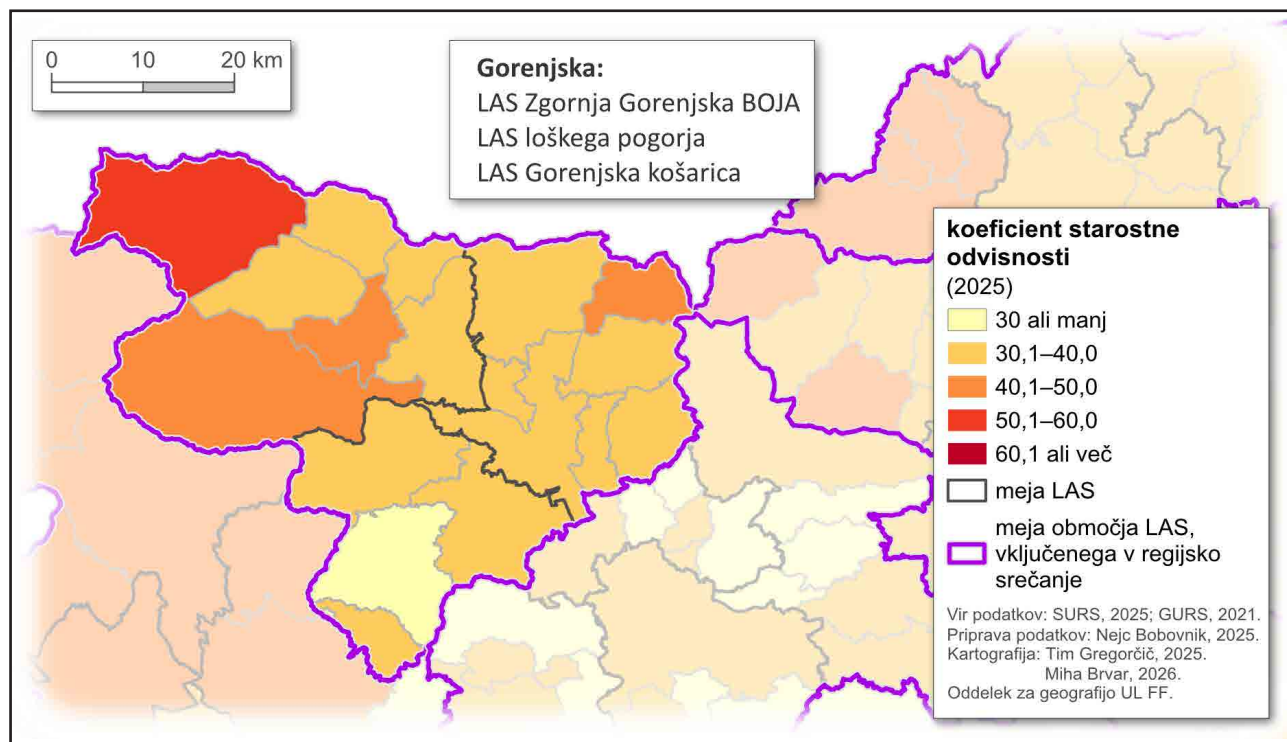
Preglednica 4: Regija Gorenjska - koeficient starostne odvisnosti.

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS Zgornja Gorenjska - BOJA	40,0	25,1	159,4
LAS loškega pogorja	31,5	22,4	140,7
LAS Gorenjska košarica za podeželje	33,2	22,8	145,9
skupaj Gorenjska	35,0	23,4	149,1
skupaj Slovenija	34,9	23,1	151,6

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025



Med posameznimi občinami v regiji Gorenjska ima najslabše razmerje med starejšimi prebivalci in prebivalci v aktivni življenjski dobi občina Kranjska Gora (52,8) najboljšega pa občina Gorenja vas - Poljane.



Slika 6: Regija Gorenjska - koeficient starostne odvisnosti (po občinah).

Selitve prebivalstva

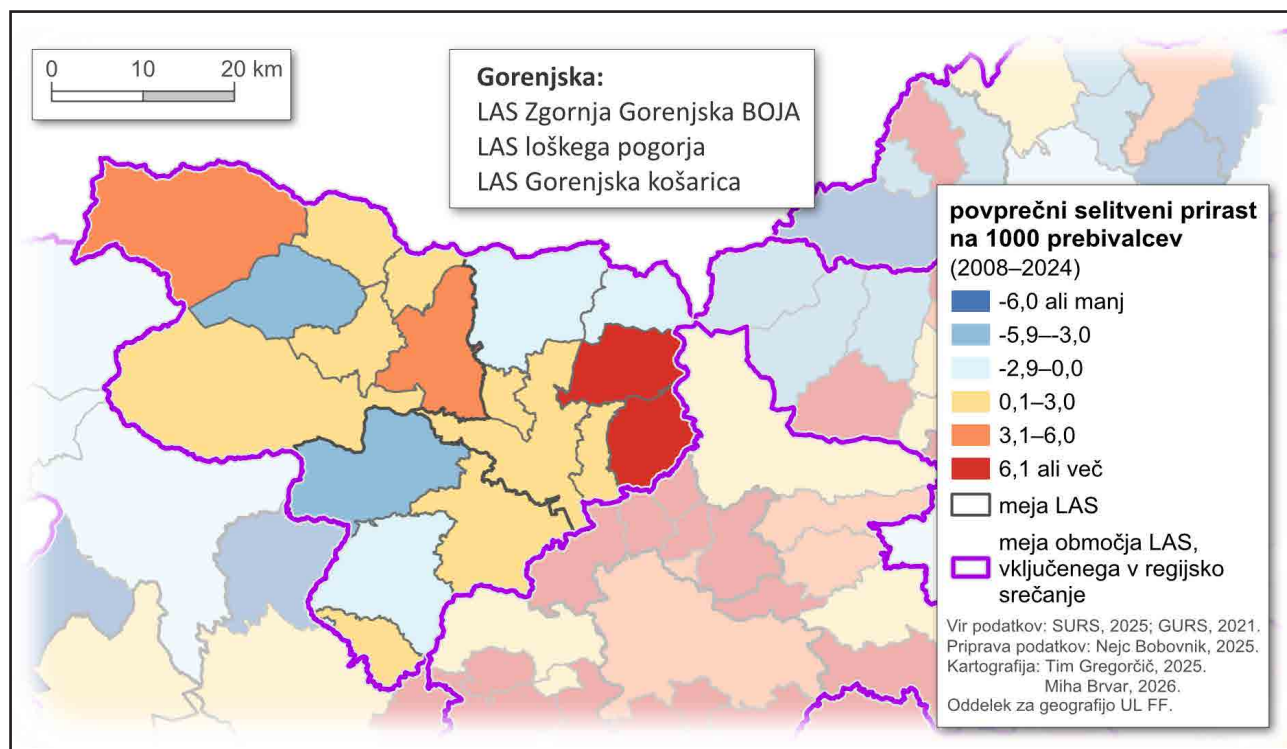
Slovenija sodi v krog držav, kjer se število prebivalstva že dolgo ne povečuje več na račun naravnega prirasta, ampak se prebivalstvo povečuje predvsem zaradi priselitev oziroma selitvenega prirasta. V letu 2025 je bil ta na območju regije Gorenjska nekoliko nižji od slovenskega povprečja, značilno pa je, da so navkljub nižjim vrednostim (v primerjavi z letom 2008) vse regije LAS še vedno zabeležile pozitiven selitveni prirast. Zaradi nadpovprečne razpoložljivosti delovnih mest pri tem izstopa območje LAS Gorenjska košarica za podeželje.

Preglednica 5: Regija Gorenjska - selitveni prirast.

območje	leto 2025	leto 2008
LAS Zgornja Gorenjska - BOJA	0,9	3,8
LAS loškega pogorja	1,4	2,7
LAS Gorenjska košarica za podeželje	6,2	8,1
skupaj Gorenjska	3,5	5,6
skupaj Slovenija	5,4	9,1

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.





Slika 7: Regija Gorenjska - povprečni selitveni prirast prebivalstva (po občinah).

Selitveno dinamiko prebivalstva veliko bolj nazorno prikazuje povprečni selitveni prirast na 1000 prebivalcev v daljšem časovnem obdobju. Za regijo Gorenjska je značilno, da so posamezne občine v časovnem obdobju 2008–2024 imele zelo različne vrednosti selitvenega prirasta. Medtem ko je negativen prirast zabeležilo pet gorenjskih občin (največjega v občinah Gorje in Železniki), pa je večina občin vseeno imela zmerno visok selitveni prirast. Najvišjega sta zabeležili občini Cerklje na Gorenjskem in Predvdor, nadpovprečno visokega pa tudi občini Radovljica in Kranjska Gora.

Zaposlenost v kmetijstvu

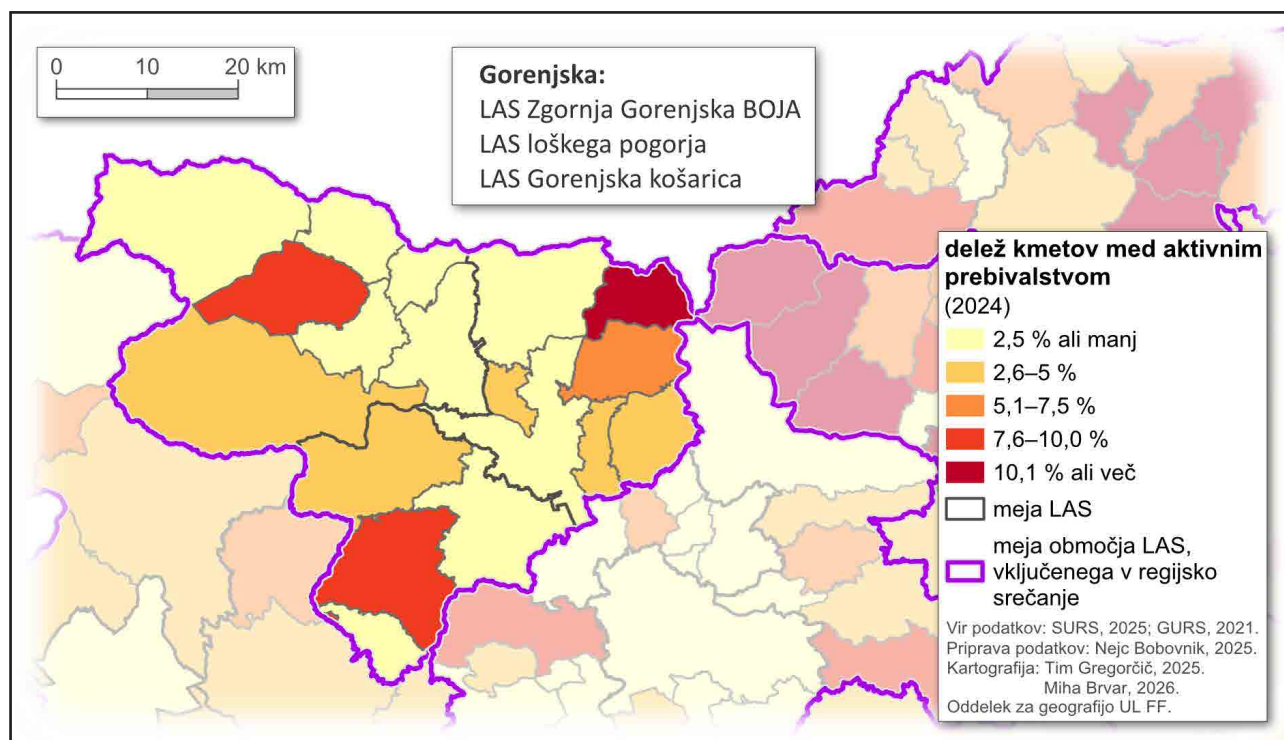
Tako kot v drugih evropskih državah se tudi v Sloveniji razmeroma hitro zmanjšujeta število in delež kmetov v zaposlitveni strukturi prebivalstva. Na upad vplivajo tako strukturne spremembe na področju kmetijstva kot tudi splošne družbenogospodarske spremembe in razvojni trendi na podeželju. V primerjavi s slovenskim povprečjem, kjer se je delež kmetov v primerjavi s celotnim aktivnim prebivalstvom v obdobju 2008–2025 praktično prepolovil, je bil upad na območju regije Gorenjska, ki ima že sicer nižji delež kmetov, v istem obdobju precej manjši. Z vidika območij, ki jih pokrivajo posamezne LAS, ima sicer najvišji delež kmetov LAS loškega pogorja, najnižjega pa LAS Zgornja Gorenjska – BOJA.



Preglednica 6: Regija Gorenjska – delež kmetov v primerjavi s celotnim delovno aktivnim prebivalstvom (%).

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS Zgornja Gorenjska - BOJA	1,4	1,9	73,7
LAS loškega pogorja	3,0	4,3	69,8
LAS Gorenjska košarica za podeželje	1,9	2,2	86,4
skupaj Gorenjska	2,0	2,5	80,0
skupaj Slovenija	2,0	3,8	52,6

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.



Slika 8: Regija Gorenjska – delež kmetov med aktivnim prebivalstvom (po občinah).

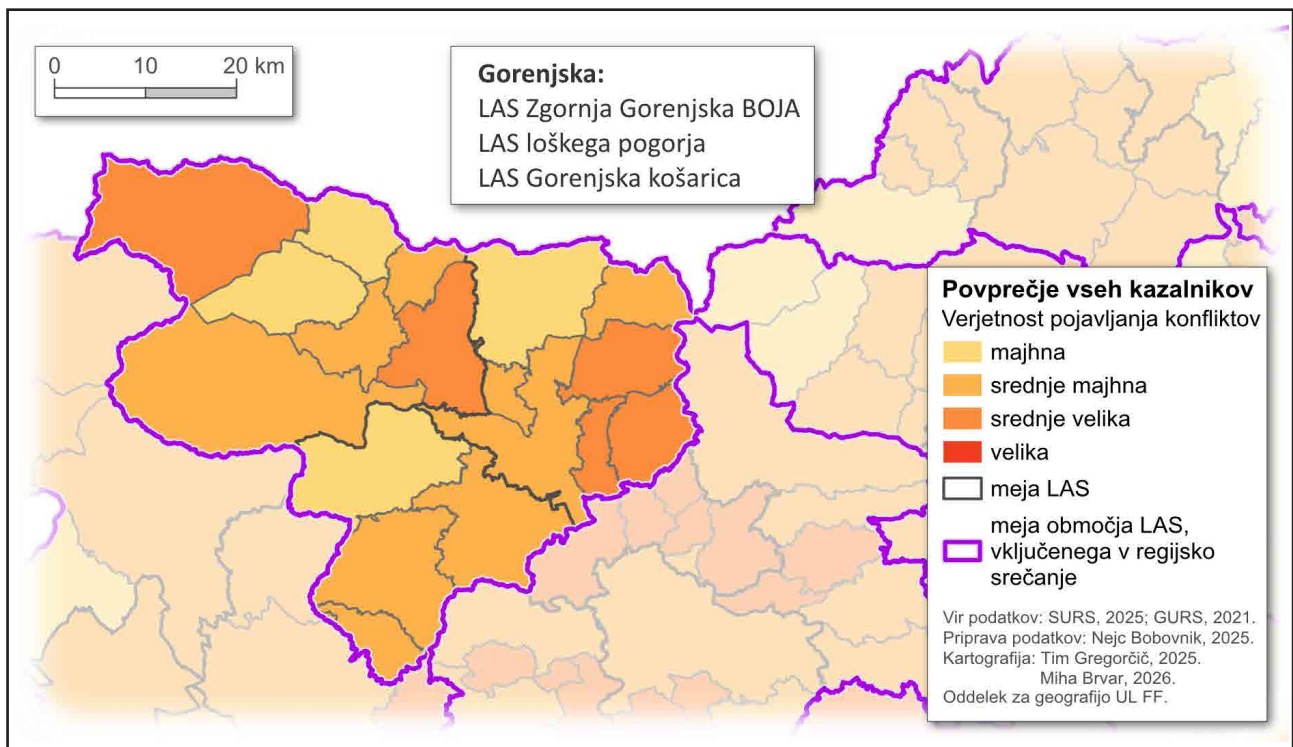
Za delež zaposlenosti v kmetijstvu je značilna izrazita bipolarnost med osrednjim delom regije (kjer je delež kmetov praviloma pod 2 %) in zahodnim oziroma vzhodnim delom regije. Med občinami z nadpovprečnim deležem kmetov izstopa Jezersko, sledijo Gorje in Gorenja vas - Poljane ter Preddvor. Med vsemi občinami je najnižji delež zabeležila občina Jesenice (0,2 %).

Konflikti na podeželju

Na območju regije Gorenjska se, podobno kot v preostali Sloveniji, razmeroma hitro spreminja splošen družbeni odnos do podeželja. Z vrednostnega vidika ta območja postajajo vse bolj privlačen, aktiven in razvojno naravnan prostor, pri čemer se izrazito povečuje zanimanje za razvojne danosti, ki jih nudi podeželje. To še posebej velja za področji bivanja in rekreacije, pa tudi drugih družbenih in ekonomskih dejavnosti. Poleg pozitivnih učinkov, ki jih ta sprememba

vrednot prinaša v podeželski prostor, pa zaznavamo tudi niz negativnih učinkov. Med najbolj očitne vsekakor spadajo različni konflikti na prostorskem, socialnem, okoljskem in gospodarskem področju.

Na osnovi spremljanja in vrednotenja 12 različnih kazalnikov (demografskih, družbenogospodarskih, prostorskih) je očitno, da je možno na območju regije Gorenjska v povprečju pričakovati srednje majhno verjetnost pojavljanja konfliktov. Na ravni posameznih občin je zaradi relativno umirjene demografske slike s tako vrednostjo ocenjenih devet ali polovica vseh občin v regiji. Med preostalimi občinami pa je tudi pet takih, kjer je zaradi različnih družbenogospodarskih in prostorskih dejavnikov verjetnost pojavljanja konfliktov večja.



Slika 9: Regija Gorenjska - verjetnost pojavljanja konfliktov na podeželju (po občinah).



Rezultati regijskega srečanja

ŠPELA STANONIK

Gorenjska leži na severozahodnem delu Slovenije in obsega okoli 10% površine celotne države. Zanja je značilen tesen preplet alpskega sveta, dolin in ravnin ter izrazita višinska razgibanost. Od preostalih regij izstopa po nadmorski višini, saj kar 40% regije leži nad 1000 m nadmorske višine. Velik delež površine predstavljajo zavarovana območja, ki skupaj z bogatimi naravnimi viri, predvsem gozdovi in vodami, pomembno oblikujejo razvojne možnosti in omejitve regije. Za pokrajino so značilna slikovita podeželska naselja, zgodovinska mestna središča in neenakomerna, razpršena poselitev.

Gorenjska je gospodarsko razvita in raznolika regija, v kateri se prepletajo tradicionalne dejavnosti, male obrti, rokodelstvo, kmetijstvo, turizem ter velika sodobna in mednarodno usmerjena podjetja. Bogata naravna in kulturna dediščina ter zelena in ohranjena krajina ustvarjata kakovostno bivalno okolje in pomemben temelj turistične ponudbe. Dostopnost regije, tako z vidika turizma kot gospodarstva, dodatno krepi osrednje slovensko mednarodno letališče. Turizem predstavlja na eni strani pomemben razvojni potencial, vendar mora biti njegov razvoj nujno usklajen z nosilnimi zmogljivostmi prostora, varovanjem naravnih virov in potrebami lokalnega prebivalstva.

Kljub ugodnim razvojnim značilnostim se območja na Gorenjskem, zlasti podeželska, srečujejo z demografskimi izzivi. Spreminja se starostna in socialna struktura, povečuje se odseljevanje mladih, pojavljajo se težave z dostopnostjo do storitev na podeželskih območjih in pogloblja se pomanjkanje delovne sile. Odpira se vprašanje o dolgoročni vitalnosti podeželskih skupnosti. Izziv je, kako v prihodnosti podeželje ohranjati privlačno za vse generacije.

Regijsko srečanje je na območju Gorenjske potekalo 22. 10. 2025 v **Škofji Loki**. Dogodka se je udeležilo 22 udeležencev iz celotne regije. Največ je bilo predstavnikov gospodarskega sektorja, najmanj civilnega.

Preglednica 1: Razdelitve udeležencev po sektorjih

Sektor	Število udeležencev/delež
Gospodarski	9 / 40,90 %
Civilni	5 / 22,73 %
Javni	8 / 36,37 %



Izhajajoč iz značilnosti regije, njenih izzivov in potreb so koordinatorji na regijski ravni izbrali tri teme delavnic, in sicer: **Turizem na podeželnju**, **Demografske spremembe na podeželnju** ter **Ženske na podeželnju**. Vse teme se med seboj tesno povezujejo in prepletajo. Vplivajo na gospodarsko vitalnost, kakovost življenja, socialno povezanost, vključenost prebivalcev ter dolgoročno sposobnost podeželskih območij Gorenjske, da ohranijo prebivalstvo in razvijajo nove priložnosti.

Preglednica 2: Udeleženci po delavnicah

Sektor	Število udeležencev/delež
Turizem na podeželnju	10 / 45,45 %
Ženske na podeželnju	7 / 31,82 %
Demografske spremembe	5 / 22,73 %

Ugotovitve in potek regijskega srečanja

Uvod v regijsko srečanje (pripravila sta ga Tomaž Cunder in Irma Potočnik Slavič) je udeležencem omogočil kvantitativen (analiza podatkov na ravni »regije«, tj. treh lokalnih akcijskih skupin) in prostorski vpogled (tematski zemljevidi) v prebivalstvene in socialne spremembe na gorenjskem podeželnju. Regijsko srečanje je temeljilo na aktivnem vključevanju udeležencev, da bi pridobili čim boljši vpogled v stanje, potrebe, izzive in priložnosti podeželja v regiji. Udeleženci so bili razdeljeni v manjše skupine glede na že omenjena tematska področja, znotraj katerih so s pomočjo različnih metod skupinskega dela razpravljali o stanju v lokalnem okolju. Kot metodi skupinskega dela sta bili uporabljeni H-metoda in metoda svetovne kavarne. Delo v skupinah so usmerjali facilitatorji, strokovno podporo pri razpravi pa so zagotavljali raziskovalci oziroma strokovnjaki za posamezna tematska področja:

- Sara Mikolič, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo – delavnica Ženske na podeželnju;
- Barica Razpotnik, Statistični urad Republike Slovenije – delavnica Demografska problematika na podeželnju;
- Marko Koščak, Fakulteta za turizem Univerze v Mariboru – delavnica Turizem na podeželnju.

Ključne ugotovitve, poudarki in predlogi udeležencev so bili med delom sproti zapisani ter ob zaključku predstavljeni vsem udeležencem na dogodku. V želji po čim boljši predstavitvi rezultatov regijskega srečanja se je vsebina posameznih delavnic po zaključku strnila v štiri sklope: izzivi, rešitve, tržnica idej (s primeri dobrih praks na posameznem področju) ter predlog ukrepov. Rezultat prikazujejo sledeče infografike.



Staranje prebivalstva, pomanjkanje delovne sile in storitev za starejše: povečane potrebe po dolgotrajni oskrbi, zdravstvenih storitvah, dostopnem bivanju, pomoči na domu, vključevanju starejših v skupnost.

Odhod mladih in privabljanje delovne sile: zmanjšana obnova prebivalstva, otežena generacijska menjava in aktivacija lokalne delovne sile.

Stanovanjska problematika na podeželju: pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj za mlade, višanje cen nepremičnin zaradi kratkoročnega najema in priseljevanja, pomanjkanje mehanizmov za urejeno sobivanje in medgeneracijsko bivanje, odsotnost prilagojenih bivanjskih modelov.

Nizka stopnja mobilnosti in dostopnosti storitev: slabša kvaliteta življenja, omejevanje možnosti zlasti mladim in starejšim.

Integracija tujcev in demografska raznolikost: kljub pozitivni migracijski bilanci, je priseljevanje pod državnim povprečjem, ponekod je prisotna koncentracija državljanov tretjih držav, njihova integracija v lokalno skupnost je velik izziv.

Demografske spremembe na podeželju

Razvita mreža storitev za starajoče se prebivalstvo: programi pomoči na domu, dnevni centri, mobilne enote, patronaža, e-oskrbe. Prilagoditev DSO. Neformalne oblike pomoči v LS. Cilj: razbremenitev družin, ohranjanje starejših doma, ustvarjanje novih delovnih mest.

Spodbude za priseljevanje mladih družin na podeželje: lokalne olajšave (subvencije, davčne olajšave, nižji komunalni prispevki, enostavnejša dovoljenja za gradnjo). Cilj: povečanje števila prebivalcev in stabilizacija demografske strukture.

Razvite lokalne storitve za delo od doma: coworking prostori, razvoj digitalnih platform, boljši internetni dostop, podpora podjetjem pri digitalizaciji, mobilne dostavne storitve. Cilj: izkoristiti digitalizacijo kot priložnost za gospodarski razvoj in privabljanje aktivnega prebivalstva. Okrepljena lokalna samooskrba in podeželska ekonomija: kratke dobavne verige, podporni programi za kmetije, lesno-gozdarske verige, socialna podjetja. Cilj: ustvarjanje lokalnih delovnih mest, večja prehranska in energetska odpornost.

Aktiviran stanovanjski fond in razviti novi modeli bivanja: modeli sobivanja (co-housing, medgeneracijski centri), regulacija kratkoročnih najemov, prenova praznih hiš, skupnostni stanovanjski projekti. Cilj: povečati dostopna stanovanja za mlade in zmanjšati pritisk na trge v turističnih občinah.

Nadgrajena osnovna javna infrastruktura: ceste, javni prevoz, izobraževalne in zdravstvene ustanove, pošte, dopolnitev komunalne in digitalne infrastrukture - signal in optika. Cilj: izboljšanje pogojev za življenje in delo na podeželju.

Podpora integraciji tujcev: jezikovni tečaji, informacijske točke, mentorstvo pri vključevanju (v društva), medkulturni dogodki. Cilj: bolj povezane skupnosti, večja socialna vključenost, dvig kakovosti bivanja.

V številnih vaseh so močno razvite gasilske, kulturne in športne organizacije.

Več občin na Gorenjskem ima razvite oblike pomoči na domu in patronaže. Izvajalci so občinske službe, CSD, NVO.

Dobro razvite kmetijske, lesno-predelovalne in turistične verige, ki ustvarjajo delovna mesta. S tem se krepi podeželje in razvoj lokalne ekonomije. Območje Gorenja vas-Poljane z dobro demografsko sliko zaradi močne družinske strukture, tradicije, dostopnosti vrtcev - otrok je več kot starejših.

Slaba praksa: nepovezanost razvojnih politik (urbanizem, stanovanja, demografija): manjkajo strateški mehanizmi za upravljanje stanovanj, preprečevanje razpršene gradnje in dolgoročno načrtovanje.

Slabi praksi: prepočasna digitalna transformacija podeželja - slab dostop do optike ali signala je slab v mnogih naseljih, coworking prostori so redki, storitev je vedno manj. Slaba praksa je tudi preobremenjen javni prevoz in slaba dostopnost - prevozi v šolo, zdravstvene storitve in delo so za mnoge glavni razlog selitve v mesta.

DRŽAVNA RAVEN

Zagotavljanje stabilnega financiranja in dolgotrajne oskrbe (sistemsko financiranje, dvig standardov in kadrov; MDDSZ, Ministrstvo za zdravje). Uveljavitev Nacionalnega programa starosti prijaznih občin (standardi za prilagajanje infrastrukture, storitev, mobilnosti; vlada RS, ZMOS).

Vzpostavitev sistema mladinskih subvencij za nakup prvega doma (nižji krediti, subvencionirana obrestna mera; MGRT, Stanovanjski sklad RS), Uveljavitev Državnega programa "Podeželje kot priložnost" (nacionalna promocija življenja na podeželju, podpora mladim kmetom, EU skladi; MKGP, SVRK).

Okrepiti davčne spodbude za oddajo stanovanj v dolgoročni najem (nižje obdavčitve, subvencije energetske prenoje; MF, Stanovanjski sklad RS). Novi državni stanovanjski program - gradnja in prenova na podeželju (večja vloga Stanovanjskega sklada RS v manjših občinah; MOP, Stanovanjski sklad RS).

Vzpostavitev državnega programa mobilnosti za podeželje (financiranje minibusov, uvedba digitalnih vozniš redov, integrirani prevozi; Ministrstvo za infrastrukturo). Nacionalnega investicijskega programa za zdravstveno infrastrukturo (sofinanciranje ambulant in patronaže za hribovita območja; MZ, občine). Državnega programa digitalne vključenosti v podeželje (sofinanciranje tečajev, digitalnih mentorjev, opreme za ranljive skupine; Ministrstvo za digitalno preobrazbo).

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Razvijati dolgotrajno oskrbo v skupnosti (širitev pomoči na domu, dnevnih centrov, prostovoljnih medgeneracijskih mrež, e-oskrba; občine, DSO, patronažne službe, RRA, društva upokojencev). Vzpostaviti mobilne zdravstvene in socialne storitve (mobilni zdravnik, patronaže in fizioterapije; ZD, občine, regija). Prilagoditi bivanjske in javne prostore starejšim (subvencije, varne peš poti; občine, UE, izvajalci gradbenih del).

Vzpostavitev coworking prostorov po občinah (prazne stavbe postanejo skupne pisarne, digitalna podpora na daljavo; občine, LTO, RRA, NVO). Izboljšati lokalno digitalno logistiko (dostava, e-izobraževanje, e-uprava za oddaljen dostop za izpolnjevanje obrazcev, e-storitev; občine, knjižnice, LU). Omogočiti olajšave za mlade družine (nižji komunalni prispevki, cenejši vrtec, subvencije prevoza; občine) in štipendije za deficitarne poklice (zdravstvo, promet, oskrba, tehnični poklici; podjetja, LAS). Okrepiti podporo podjetništvu v podeželskih skupnostih (vaški podjetniški inkubator, start-up podpora za kmetijstvo, lesarstvo, turizem; RRA, občine).

Aktivirati prazne hiše in stanovanja (lokalne baze praznih nepremičnin, spodbude za obnovo, davčne olajšave, dolgoročni najemi; občine, stanovanjski skladi občin). Spodbujati razvoj medgeneracijskega in skupnostnega sobivanja (pilotne hiše sobivanja mladih in starejših, stanovanjsko-podporni programi; občine, NVO, stanovanjski sklad). Urediti uravnavanje kratkoročnih najemov, predvsem v smislu turizma (lokalni pravilniki za omejitve, uvedba kvot, spodbujanje dolgoročnih najemov; občine - predvsem Bled, Bohinj, Kranjska Gora).

Izboljšati cestno infrastrukturo in varne poti (sanacije, varnost šolskih poti, kolesarske povezave; občine, DRSI). Vzpostaviti lokalne prevoze na zahtevo (električna kombi linija "poklič in pelji" za oddaljena naselja; občine, prevozniki). Ustanoviti zdravstvene ambulante v manjših krajih (1-2x tedenske skupne ambulante za več občin; ZD, občine). Izboljšati mobilni signal in optiko (sofinanciranje postavitve manjših baznih postaj, pritiski občin na operaterje; občine, operaterji, AKOS).

Pomanjkanje informacij, svetovanj.

Turistične takse.

Nepovezana ponudba in razdrobljenost.

Kratek čas bivanja.

Izpostavljenost vodilnih destinacij.

Preobremenjenost prostora.

Nevarnost tehnologije in pomen osebnega stika.

Digitalno opolnomočeni turistični ponudniki.

Inovativnost

Turizem na podeželju

Izobraževanja: sodobne tehnologije, zgodbarstvo, taktilne tehnologije.

Spodbujati inovativnost na vseh ravneh: vzpostavitev delovnih skupin v lokalni skupnosti, razvoj novih interdisciplinarnih produktov, dodajanje dodane vrednosti na domačem dvorišču.

Tehnologija kot podpora in ne nadomestek: platforma za povezovanje uporabnika z lokalnim ponudnikom.

Uporaba podatkov: naučiti se pravilno zbrati, analizirati, uporabljati podatke.

Pomen lokalnih prebivalcev - upravljanje turistične takse.

Svetovalna točka: SPOT za turizem.

Celovita ponudba: skupno načrtovanje, obogatitev.

Razpršenost: ciljno usmerjeno (so)financiranje vseh destinacij.

Povezovanje in sodelovanje: enotnejši katalogi, povezovanje deležnikov, multisektorsko povezovanje, povezovanje ponudnikov z lastniki kapacitet, regijski destinacijski menedžment.

Daljinsko vodenje ogrevanja
(Magnocor, - turizem in storitve
d.o.o. - Senično, Tržič).

Občina Železniki, sodelovanje s KS,
investicije; od drugod: KS Rakitna,
LAS Barje z zaledjem.

Trajnostna mobilnost:
Občina Bohinj, MO Kranj, Občina Škofja Loka
(izposoja koles, podpora javnim dogodkom).

DRŽAVNA RAVEN

Izobraževanja: vzpostaviti nacionalne programe izobraževanja za turistične delavce.

Tehnologija: zagotavljati finančne spodbude za digitalizacijo.

Nacionalne smernice za zbiranje podatkov o turizmu: vzpostaviti enoten podatkovni sistem, financiranje digitalizacije.

Razpršenost: zagotoviti enakomerno financiranje vseh turističnih destinacij.

Svetovalna točka: ustanoviti SPOT program za turizem, več ministrstev (SPIRIT, MGTŠ, MKRR).

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Organizirati izobraževanja: različni deležniki, različne oblike.

Povezovanje in sodelovanje:
Povezati različna območja in različne deležnike in akterje ter spodbujati promocijo celotne regije.

Uvedba sistematičnega zbiranja podatkov na terenu: opredeliti nabor potrebnih podatkov, vključiti različne deležnike, izobraževanje o uporabi podatkov.

Participativno odločanje o porabi turistične takse: oblikovati lokalne odbore za turistične investicije, vzpostaviti redno komunikacijo, vključiti različne deležnike.

Nevidnost in neovrednotenje ženskega dela: več funkcij, vendar nevidne, premalo zastopane tudi pri odločanju.

Tradicionalne vloge in pomanjkanje psihosocialne podpore: obstoječa podpora bi se morala razviti (po vsebini, več točk).

Omejen nabor dopolnilnih dejavnosti: potreba po dejavnostih v rokodelstvu, socialnih storitvah, zeliščarstvu, umetnosti ali oskrbi starejših (možnosti za inovativne, trajnostne, družbeno koristne dejavnosti na podežlju).

Administrativne in finančne ovire pri podjetništvu: zahtevni postopki, visoki prispevki, premalo informacij (siva cona, brez možnosti rasti).

Staranje članstva in upad zanimanja mladih za društveno delo: DKŽ ima težave s podmladkom, spreminjajo se tudi vsebine, ki so zanimive za mlajše ženske na podežlju.

Pomanjkanje fizičnega stika in slabo mreženje: le virtualna srečanja niso dovolj; potrebna redna srečanja v živo.

Šibko povezovanje institucij in ženskih skupin: več organizacij (občine, razvojne agencije, KGZS, društva, zadrage), a pogosto nepovezano in brez skupne strategije za podporo ženskam (potrebno sodelovanje, medsebojno učenje).

Ženske na podežlju

Ovrednoteno in priznано žensko delo: javno priznanje, ki vodi k večji prepoznavnosti, ponosu, samozavesti, družbenemu ugledu žensk.

Okrepljena psihosocialna podpora in mentorstvo: stalni programi (mentorska mreža, podporne skupine, ženski krogi in svetovanja).

Administrativna in finančna razbremenitev podjetnic: vzpostavitev lokalnih večfunkcijskih točk (registracija podjetja, prijava na razpise, urejanje administracije), poenostavitev postopkov, sofinanciranje prispevkov; LEADER/CLLD naj bo smiselna podpora podjetnicam, rokodelkam, fizičnim osebam.

Razširjen nabor dopolnilnih dejavnosti: rokodelstvo, prehrana, zeliščarstvo, skrbstvene dejavnosti naj se prevedejo v trajnostne podjetniške modele in tako ženske povečajo svojo ekonomsko neodvisnost.

Osveženo delovanje društev z novimi pristopi: vključevanje mladih, digitalne preobrazbe, odprtost za sodobne vsebine (npr. podjetništvo, trajnostni razvoj, rokodelstvo); ohraniti spoštovanje tradicije, starih rokodelskih znanj in lokalne dediščine, vendar jih preoblikujejo v sodoben kontekst.

Okrepljena fizična srečanja in kakovostno mreženje: organizacija fizičnih delavnic, lokalnih srečanj in sejmov.

Povezane institucije in sektorji: sodelovanje institucij, skupni projekti, podpora naj bo sistemska in trajna.

LEADER/CLLD projekti kot podpora podjetnosti: pomemben vir podpore za podjetnice, rokodelke in druge posameznike, ki želijo razviti svojo poslovno idejo na podežlju: spodbujajo mreženje, trajnostne prakse in razvoj novih storitev, ki bogatijo lokalno ponudbo ter ustvarjajo nova delovna mesta.

Medgeneracijsko sodelovanje in medsosedska pomoč.

Ohranjanje in nadgradnja tradicionalnih znanj: medgeneracijski prenos preko društev, posameznikov (delavnice, izdelki z dodano vrednostjo, spletni kanali za promocijo), inovativni pristopi.

Program psihosocialne podpore kmetom, ki ga izvaja KGZS in nudi strokovno pomoč pri spoprijemanju z izzivi življenja in dela na podežlju.

DRŽAVNA RAVEN

Priznavanje in ovrednotenje ženskega dela: sistemsko beleženje in vključitev neplačanega dela žensk v statistiko, razvojne strategije in nacionalne raziskave (MDDSZ, SURS, UMAR).

Administrativna razbremenitev in podpora podjetnicam: poenostaviti registracije dopolnilnih in samostojnih dejavnosti, znižanje prispevkov za mikro podjetnice; uvesti mikro razpise za podjetnice-začetnice (do 10.000 €; MGRT, MKGP, FURS, SPIRIT).

Razširitev dopolnilnih dejavnosti izven kmetij: spremeniti uredbo za dopolnilne dejavnosti, da vključuje socialne storitve, rokodelstvo, zeliščarstvo, umetnost in druge trajnostne dejavnosti (MKGP, MGRT).

Psihosocialna podpora podeželskim prebivalcem: razširiti program KGZS "Celostna podpora kmetom" tudi na ženske, družine in društva; zagotavljati redno financiranje iz državnega proračuna (MKGP, MDDSZ, KGZS).

Krepitev mreženja in znanja: okrepiti delovanje nacionalne mreže žensk na podežlju, ki organizira redna izobraževanja, konference, fizična in spletna srečanja za mreženje in prenos dobrih praks med regijami (MKGP, LAS mreža, KGZS, MDDSZ).

Trajno financiranje ženskih iniciativ: vzpostaviti posebno finančno shemo za mikro investicije, opremo, izobraževanje, mentorstvo in mreženje žensk na podežlju (MKGP, MGRT, Slovenski podjetniški sklad).

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Ovrednotenje ženskega dela in vidnost v skupnosti: organizirati razstave, okrogle mize, medijske predstavitve prispevka žensk na podežlju; vključevati zgodbe o uspehu v lokalne razvojne strategije (občine, LAS, razvojne agencije, KGZS, društva).

Podpora podjetnicam in širitev dopolnilnih dejavnosti: uvesti lokalne točke za administrativno in finančno svetovanje (registracija, razpisi, poenostavitev postopkov), izvesti pilotne projekte za dopolnilne dejavnosti izven kmetij (rokodelstvo, zeliščarstvo, umetnost, socialne storitve), uporabiti programe LEADER/CLLD za podporo posameznikom pri razvoju poslovnih idej (občine, LAS, razvojne agencije, SPOT točke, društva).

Psihosocialna podpora in medgeneracijsko sodelovanje: vzpostaviti ženske kroge, podporne skupine, mentorske programe, medgeneracijske projekte v društvih (mladi učijo starejše digitalnih veščin, starejši učijo mlade rokodelstva), mreženje preko fizičnih srečanj, delavnic, lokalnih sejmov in izmenjav idej (KGZS, razvojne agencije, društva, občine, knjižnice, mladinski centri).

Številni primeri z gorenjskega podeželja so predstavljeni tudi v spletnem brskalniku: primere smo pripravile lokalne akcijske skupine, vsebinsko in tehnično so brskalnik uredili sodelavci Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Bogato gradivo je bilo v digitalni obliki na voljo udeležencem 6. Slovenskega podeželskega parlamenta.

Povezava na izmenjevalnico idej in rešitev:

<https://www.arcgis.com/apps/dashboards/43c33e8e8cod401e8c9b32ed0g132a5a>

Kakšno je Gorenjsko podeželje?

Ob zaključku srečanja so udeleženci izpolnili tudi anketo o podeželju. Kot največjo dodano vrednost podeželja na Gorenjskem udeleženci prepoznajo naravo in mir, pri čemer je poudarjena močna vez z okoljem in spokojnostjo. Poleg narave in miru na kakovost bivanja v regiji močno vplivajo dostopnost, kakovostna infrastruktura in povezanost znotraj skupnosti. Pomemben mehanizem na podeželju je tudi program LEADER/CLLD, slednjega so udeleženci povezali z razvojem, financiranjem in zlasti sodelovanjem lokalnih deležnikov prek pristopa od spodaj navzgor. Odgovori so pokazali jasno željo po ohranitvi programa, sodelovanju, poenostavitvi postopkov, povečanju prisotnosti na terenu in organizaciji večjih lokalnih srečanj ter izboljšanju komunikacije, zlasti prek družbenih medijev.

Udeleženci so poudarili pomen povezovanja skupnosti in podpiranja lokalnih pobud za spodbujanje uravnoteženega razvoja podeželja.

Mentimeter

Z dvema besedama opišite: **Kaj je največja prednost podeželja v vašem območju?**



Z eno besedo opišite: Kaj najbolj vpliva na kakovost življenja na podeželju v vašem območju?



Ključno sporočilo regijskega srečanja je želja udeležencev, da bo takšnih srečanj še več, saj se na tak način krepi povezovanje, izmenjujejo se mnenja in gradijo se nove ideje. Na terenu obstaja že veliko dobrih praks s področja demografije, turizma in položaja žensk na podeželju. Glavno sporočilo pa je, da so slednje dragocene in se morajo ohranjati ter se hkrati tudi razširjati in zaživeti drugje. Tako na lokalnem kot na nacionalnem nivoju pa obstaja ogromno finančnih vzpodbud, ki lahko idejam pomagajo zaživeti, potrebno pa jih je izkoristiti.



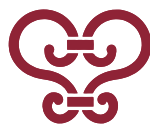
»Pomen v
povezovanju,
sodelovanju in
ovrednotenju
dela.«

»Podeželje ni
prostor, je način
življenja.«

»Razvoj
podeželja
se začne
s povezovanjem
ljudi.«

»Majhne
skupnosti lahko
ustvarjajo velike
zgodbe.«





**DRUŠTVO ZA RAZVOJ
SLOVENSKEGA PODEŽELJA**

Društvo za razvoj slovenskega podeželja

info@drustvo-podezelje.si

Dol pri Ljubljani 18, 1262 Dol pri Ljubljani, Slovenija



**LAS
GORENJSKA
KOŠARIČA
ZA PODEŽELJE**

LAS Gorenjska košarica za podeželje

Vodilni partner: BSC, poslovno podporni center, d.o.o., Kranj

las@bsc-kranj.si



LAS

Lokalna akcijska skupina
loškega pogorja

LAS loškega pogorja

Vodilni partner: RA Sora d.o.o.

info@las-pogorje.si



**LAS ZGORNJA
GORENJSKA - BOJA**

LAS Zgornja Gorenjska – BOJA

Vodilni partner: RA Zgornje Gorenjske

info@las-zg-boja.si

**HUD
SKLAD**

UNIVERZA
TUŠKOTEN



REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

